

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Frit Danmark

2. Aarg. Nr. 5

Udgivet af en Kreds af Danske

August 1943

Begivenhederne nærmer sig Danmark Nu maa Rigsdagen handle

Saa fremt den danske Rigsdag vil røgte det Hverv, Folket for blot nogle Maaneder siden tillidsfuldt lagde i dens Hænder, saa maa den nu, *netop nu*, offentligt, *netop offentligt*, give tilkende, at den efter de sidste Dages militære og storpolitiske Begivenheder er sig sit Ansvar bevidst.

Hvad Churchill, Roosevelt og Eisenhower har sagt til Italienerne, gælder for os som for alle af tysk Nazisme voldførte Folk: *de maa stege i deres eget Fedt*, og de maa lide Savn, Nød og Ydmygelse, og de maa finde sig i de Allieredes Land-, Sø- og Luftvaabens Hærgen, indtil de selv siger sig fri af direkte og indirekte Samarbejde med Hitler og hans korrupte Bander. Vover den danske Rigsdag at sidde disse Advarsler overhørig?

Uligheden mellem de Tilstande, som hersker i Danmark og i de egentlig krigsførende Lande, hvad enten de som Rumænien, Ungarn, Italien og Finland er Hitlers Forbundsfæller, eller de — som Frankrig — lever under en Slags Vaabenstilstands Kaar, eller de endelig er hans midlertidigt slagne Fjender som Norge, Belgien, Holland, Jugoslavien og Grækenland — — disse Uligheder er saa iøjnefaldende, at den ved ubehagelige Sammenligninger sædvanlig anvendte Replik: »Det er noget helt andet«, denne Gang ikke kan faa Betydning for andre end Analfabeter.

Det Spørgsmaal, som foreligger, skal ikke besvares ved Paavisning af Uligheder mellem Danmarks og f. Eks. Italiens Forhold til Hitler-Tyskland, men ved *Erkendelse af de Ligheder*, som efter de allierede Stormagters paa givne Kendsgerninger støttede Opfattelse vitterlig findes mellem Danmark og andre Lande, der tjener den tyske Krigsmaskine og derved unyttigt forlænger Krigen og selv

paatager sig den dermed forbundne, uhyre Risiko.

Eller er det ikke en for Verden aabenbar Kendsgerning, at Danmark territorielt, økonomisk og finansielt lader sig udnytte af Hitler-Tyskland i Krigen mod de allierede Nationer?

Jø, det er en for Verden aabenbar Kendsgerning, at saadan, *netop saadan* spiller Danmark sin Rolle i Tidens Drama — og har spillet den uafbrudt siden 9. April 1940.

Vist saa, vil Indvendingerne lyde, vist saa, men under Protest og under Overmagts Tvang.

Lad gaa med Protesten. Den foreligger — vil vi da haabe — forsvarligt dokumenteret.

Men *Tvangen*? Lader ogsaa den sig dokumentere, vel at mærke saaledes, at dens Anvendelse ikke blot overbeviser os selv, men — hvad der i den givne Situation er afgørende — de allierede Stormagter?

Det er ikke tilstrækkeligt at fortælle om Trusler. Naturligvis har Tyskerne ruttet med Trusler. Truslen er den fejges Hovedvaaben. Spørgsmaalet er dette, *netop dette*, om den Scavenianske Regering har bøjet sig allerede for Truslerne, eller om den i store og smaa Anliggender har ventet med at give efter for Overmagtens *Tvang*?

Man kan ogsaa simplificere ved at stille Spørgsmaalet saaledes, om det var med den tyske Kniv paa Struben, at Erik Scavenius paa det danske Folks Vegne udtalte sin beundrende Forbavselse over Hitler-Tysklands Sejre, skrey under paa Antikomintern-Pagten, brød med Sovjetunionen og Kina, udleverede vore Torpedobaade, desarmerede to Trediedele af vor Hær, lod os plyndre for

Milliardværdier, ydmygede Kongen, brød Grundloven og trampede Retstilstandene under Fødder? Skete alt dette, fordi Tvang var iværksat, eller veg den scavenianske Regering allerede inden Truslerne var omsat i Handling?

Det forfærdelige, det tragiske er, at vi selv ved, hvorledes Svaret paa dette Spørgsmaal sandfærdigt maa lyde. Men naar vi selv ved det, hvorledes skal da de allierede Stormagter kunne være uvidende om, at fra Tilfælde til Tilfælde har vi hurtigt og fuldstændigt bøjet os for Tyskernes Vilje og sparet dem for Odiet ved Anvendelse af Tvang? Ja, hvad værre er: vor Regerings mest fremtrædende Medlemmer har aabenlyst fraterniseret med Bødlerne og tidlig og silde for Ind- og Udland forkyndt, at disse fremmede Udbyttere opførte sig mønster-værdigt!

Kort sagt: Regeringen Scavenius har ført en Politik, som ikke blot har haft til Formaal ved Underkastelse at spare Tyskerne for Ansvar for Anvendelse af Tvang, men som har givet Verden det Indtryk, at det danske Folk i Virkeligheden hjalp Tyskerne med at bære Krigens Byrder, hvilket Offer der end krævedes af os, og hvilke Ydmygelser vi end maatte sluge.

Det er denne Tingenes Tilstand, som maa ændres. Det er dette Billede af Danmark, som maa tegnes om. Det danske Folk ønsker intet hellere. Det voksende Antal Sabotagehandlinge viser det. Den voksende Modstand mod Tyskerne paa alle Dagliglivets Omraader viser det. Det er ikke et Øjeblik for tidligt, at Rigsdagen øfter Ansvar for Anvendelse af Tvang fra den danske Regering og lægger baade Ansvar og Risiko paa Tyskernes egne skuldre.

I Kraft af den Myndighed, det danske Folk har lagt i dens Hænder, maa Rigsdagen tage Initiativet til nu at sige Stop. Den maa ved sin Optræden tvinge Regeringen til at følge den Vej, det danske Folk ønsker fulgt. Ønsker Regeringen ikke dette, da ved den, hvad den har at gøre ifølge de demokratiske Love, den selv ynder at optræde som Forsvarer af.

Folkets Øjne hviler i Dag paa den danske Rigsdag. Den blev valgt under fly-

vende Faner og stormende Tilslutning som Demokratiets Forsvarer. Nu er Øjeblikket inde, da den med Vægt og Myndighed kan gribe ind i Udviklingen.

Fascismens Timeglas er ved at løbe ud. Mussolini er fældet. Hans fascistiske Parti opløst. Aksen er rustet over. Et betydningsfuldt Led knækket af. Et Frihedens Tidehvert vil gaa over Landene. Allerede i Dag ses tydeligt, hvorledes hel- og halv-fascistiske Regimer vakler: Spanien og Portugal, Ungarn og Rumænien, Jugoslavien og Frankrig forbereder sig paa Omvæltninger, hvorunder fascistiske, landsforræderiske Elementer vil blive fjernet. Fra alle større tyske Byer meldes om voksende Uro blandt Befolkningen, om dyb Pessimisme og Bekymring blandt de herskende Nazister. De udenlandske Arbejdere strejker i Titusindvis eller forsøger at slaa sig tilbage til deres Fædreland. Hitlers store Sommeroffensiv mod Øst er nhjælpelig strandet, de engelske og amerikanske Tropper truer det italienske Fastland, og deres Lufvaaben hamrer ubarmhertigt løs paa de store tyske Byer. Dette er Situationen i Dag i det lidende og kæmpende Europa. Overalt i de undertrykte Lande rejser Befolkningen Hovedet og aner, Befrielsens Time nærmer sig. Overalt ventes der paa Handling. Ogsaa i vort Land.

Hver Dag er kostbar. Det maa ikke ske, at vi overlader de allierede Sejrherre at gøre en Ende paa de tyske Nazisters Undertrykkelse og paa Scavenius' og hans Medskyldiges landsforræderiske Optræden. Nu maa Rigsdagen, Folkets valgte Mænd, blive sig sit Ansvar bevidst og handle. Handle frygtløst, beslutsomt og kraftigt. Et saadant Initiativ vil blive hilst med jublende Taknemlighed af hele vort Folk, det vil ikke kunne hindres eller standses af tyske Trusler. Men skulde dets fulde Gennemførelse blive umuliggjort af iværksat tysk Tvang, da vil Rigsdagen dog alene ved for Ind- og Udlandets Øjne at have vovet Forsøget gavne Danmark varigere og dybere end ved nogen anden af sine Handlinger siden 9. April 1940, og den vil have hele vort Folk bag sig.

Danske Rigsdagsmænd! Forstaar I ikke, at der slet ingen Tid er at spille?

EFTER KRIGEN -

Nu da de Allieredes Sejr og dermed Krigens Afslutning er i Sigte, beskæftiger naturligt nok Efterkrigstidens Problemer i stigende Grad Sindene baade i den fri Verden og i de undertrykte Lande. Dette gælder ogsaa Danmark, og visse Kredse herhjemme er navnlig optaget af at forberede Afstraffelsen af vore hjemlige Krigsforbrydere. Paa et Tidspunkt, hvor mange Hundreder Mennesker sidder i Koncentrationslejre og Fængsler, andre Hundreder har udstaaet langvarige Fængselsstraffe, og talrige maa leve »under Jorden«, fordi de har gjort en aktiv Indsats for Danmarks Befrielseskamp, er det forstaaeligt, at mange planlægger fremtidige Repressalier overfor de Elementer, der i første Række er ansvarlige for Forfølgelsen af Frihedskæmperne. Det er forstaaeligt, men vi maa alligevel advare imod at rykke disse Problemer for stærkt i Forgrunden.

Naturligvis er vi enige i, at 5. Kolonne — Nazister, Frikorpsfolk, Stikkere, o.s.v. — maa uskadeliggøres i Danmark som i alle andre Lande. Denne Uskadeliggørelse skal imidlertid ikke have Karakter af Hævn, men først og fremmest tllsigte en Sikring af Demokratiets Genindførelse og Videreudvikling af vort Land. Og de Forsigtighedsregler, der skal tages, maa fastlægges og udøves af et ansvarligt Styre og i Overensstemmelse med de Principper, der udformes af de allierede Nationer. Disse er det, der i første Række har Æren af Nazismens Nederlag og vort Lands Befrielse. De har derfor Krav paa, at deres Retningslinier bliver fulgt, saa Freden betrygges.

Men det er yderligere sundt paa Forhaand at gøre sig klart, at Ansvaret for Tingenes nuværende Tilstand herhjemme strækker sig videre end til 5. Kolonne. Det hviler ogsaa tungt paa Regering og Rigsdag, paa Krigs-

producenter (Værnemagere), paa Tjenestemænd og Myndigheder, der har deltaget i Forvaltningen af antidemokratiske Foranstaltninger.

Kun en fri og aaben Diskussion kan til sin Tid afgøre, ved hvilke Midler det danske Folk vil foretage det uundgaelige Opgør med disse Besættelsesmagts Hjelpetropper.

Et andet Problem, der diskuteres for Tiden, er Muligheden af en ny, politisk Samling efter Krigen. Lad os fastslaa, at Samling kun er til Gode for et Land, hvis det er Samling om et positivt Maal, og ikke blot om det negative: at dække over reelle indbyrdes Interessens modsætninger.

For hele Verden rejser sig efter Nazismens Nederlag et stort og lokkende Maal: Virkeliggørelsen af Demokratiét ikke alene paa det politiske men ogsaa paa det økonomiske Omraade. Kun i den Udstrækning, tidligere eksisterende eller nydannede Partier kan være enige om at ville realisere dette Maal, er der efter vor Mening berettiget Basis for nye Parti-Koalitioner, men heller ikke i denne Henseende bør man smede, før Jernet er varmt. Det er muligt, at de Repræsentanter for alle politiske Opfattelser, der rummes indenfor FRIT DANMARK, i den fælles Kamp har nærmet sig hinanden saa meget, at de ogsaa vil staa sammen i Fremtiden. En Ting er imidlertid givet: Regeringen Scavenius maa gaa senest den Dag, Vaabenstilstanden er en Kendsgerning, og der maa straks dannes et Ministerium bestaaende af nationalt ukompromitterende Mænd, som alle Klasser i det danske Folk med fuld Tillid kan overlade at sætte Grundloven i Kraft igen, herunder at fjerne alle naziprægede Love, frigive de politiske Fanger og forbedre det forestaaende Opgør og de kommende Valg.

Ikke pille ved Ideologien!

Det tyske Gesandtskab har følt sig foruroeligt ved den Omtale af Frits Clausen og hans Partirester, som har været fremme i den legale danske Presse, og har i den Anledning gjort Forestillinger i Udenrigsministeriets Pressebureau. U. P. har imidlertid for

en Gangs Skyld taget sig vældigt sammen og hævdet, at naar en Rigsdagsmand udtaler sig, som Frits Clausen har gjort, maa en Polemik i Fortsættelse af hans Udtalelser blive et indre dansk Anliggende. Jo, men der var jo det, at Tyskerne var saa frygtelig

ængstelige for, at man herigennem skulde komme ind paa Ideologierne!! (Og d'Herrer har jo Ret i, at disse nemt kan tage Skade ved ublid Behandling).

Det forstod U. P. saa udmærket, og Hr. Eskelund lovede, at Pressen nok skulde holde Ideologierne udenfor, naar der fremtidig blev skrevet om Frits Clausen.

I det hele taget er Gesandtskabets Presseafdeling meget nervøs for Tiden, og Udenrigsministeriet meddeler, at der hersker stor »Ømtalelighed« med Hensyn til Omtale af Bøghederne i Italien. Man anbefaler stor Forsigtighed med ledende Artikler, og der maa ikke under nogen Omstændighed harceleres eller triumferes over de italienske Tildragelser.

En korrupt Minister

Det er karakteristisk for adskillige af Scavenius-Regeringens Ministre, at de søger at kaste et idealistisk Skær over deres landsforræderiske Holdning. Gunnar Larsen ynder saaledes at forklare, at det er stik imod hans egne økonomiske Interesser at samarbejde med Tyskerne, idet Størstedelen af hans Handel før Krigen laa paa Amerika og England. Allerede tidligt i sin Ministerbane afslørede han imidlertid, at han saa langt fra at bringe Ofre ved at træde ind i Regeringen tværtimod udnyttede sin Stilling til sin egen økonomiske Fordel. Man erindrer Forslaget om Cementautostradaen til Tyskland over Rødby og de Koncessioner i Baltikum, han forskaffede sine egne Virksomheder.

Ved et heldigt Tilfælde er vi i Stand til at gengive et haandskrevet Brev fra Minister Gunnar Larsen til Lederen af Wehrrirtschaftsstab i København, der uigendriveligt afslører, hvorledes denne danske Minister benytter sin Stilling i Regeringen til at øge sin private Formue.

Brevet lyder i Uddrag:

»Mein lieber Herr Kapitän.

Zufällig habe ich erfahren, dass der Wehrrirtschaftsstab eine Anzahl Flugzeugmotoren bei der Firma X bestellt hat. Darf ich mir gestatten Ihnen auf Grund meiner grösseren Lokalkenntnisse den Rat zu geben, bei künftigen ähnlichen Bestellungen die Firma »Dansk Aero« zu berücksichtigen...

Mit Hinblick auf die Beschäftigung würde

die dänische Regierung vorziehen, dass diese Firma Ihre Aufträge bekommt. Dazu kommt, dass die Leitung von »Dansk Aero« sehr deutschfreundlich ist, und es immer war...«

»Dansk Aero« er som bekendt et af Gunnar Larsens Foretagender, stiftet paa hans Initiativ i Foraaret 1943 med det officielle Formaal at fremstille Flyvemaskinemotorer — efter Krigen. Det mest overraskende i Skrivelsen er ikke, at han optræder som Agent for sit Firma og slaar paa sin tyskvenlige Indstilling — det er kun, hvad man i Forvejen vidste, han vilde gøre — men at han tillader sig at optræde paa Regeringens Vegne, idet han henviser til Beskæftigelsespolitiken. At han selv har haft en Fornemmelse af det lyssky i sit Forehavende, fremgaar af, at Brevet som nævnt er selvhandskrevet og ikke dikteret til en Sekretær.

Der findes kun een Betegnelse for en saadan Optræden: Korrupsion! En ærlig demokratisk Rigsdag har kun eet Svar at give paa en saadan Afsløring: Krav om Demission. Det Parlament og den Regering, der tolererer en saadan Optræden fra en Ministers Side, gør sig medansvarlig i den korrupte Optræden.

Den sorte Liste

Mere end een af vore hjemlige Forrædere og Opportunister har i den sidste Tid følt sig ildede til Mode ved de Rygter om den sorte Liste, der svirrer over Landet. De spredte Meddelelser, der først naaede hertil via Sverige, har senere fundet Bekræftelse i de danske Radio-Udsendelser fra England, hvor den sorte Liste er blevet omtalt, som den Realitet, den er.

Intet Under, om d'Herrer, der mere eller mindre aabent har gjort Rakkergering for Tyskerne, rykker uroligt i Sæderne: de skal ikke gøre sig falske Forhaabninger om, at deres Navn ikke staar paa Listen, for Sandsynligheden herfor er mere end ringe. De Mennesker, der i England kæmper for det frie Danmarks Sag, er saare vel orienteret med Hensyn til vore Gøremaal herhjemme, underrettede som de er baade om stort og smaat. Fra første Færd har de haft Fingeren paa Borgernes nationale Puls, og Slagene er blevet omhyggeligt registrerede. Hvad der eventuelt maatte mangle i Oplysningerne i

London, vil blive suppleret fra hjemligt Hold. Men hverken det ene eller det andet Sted lader man sig føre bag Lyset af krampagtige Krumspring for i sidste Øjeblik at komme over paa den rigtige Side. Alle Anstrengelser i den Retning vil være forgæves. Hvad der blev sagt og gjort i Besættelsens første Aar, da det kostede Mod og Styrke at tro paa de Allieredes Sejr og forfægte denne Tro, det er det afgørende. Der var engang, da det var dyrt at være antinazistisk, og da var der adskillige, som ikke betalte Prisen, men som nu, da det er blevet billigere, er ivrige efter at komme med.

Det vrimler for Tiden med Folk, som lider af Hukommelsestab. Det er dem umuligt at erindre, hvad de sagde i 1940, eller hvad de gjorde i 1941 — slet intet kan de huske. Men det kan vi andre. Vi har ikke glemt det endnu, og vi glemmer det aldrig.

I Slutningen af Juni talte en engelsk Ven af Danmark i den engelske Radio. Han talte om Betydningen af, at Danmark i Dag gør sit Yderste for at vise de allierede Nationer, at ogsaa vi deltager i Kampen for Verdens Frihed, og han tilføjede, at vi alle den Dag, Krigen var forbi, maatte være forbedrede paa, at et vigtigt Spørgsmaal vilde blive stillet os: Hvad gjorde du, medens Danmark var besat af Tyskerne? Hvordan arbejdede du for dit Lands Befrielse, og hvordan søgte du at tjene de allierede Nationers Sag? Svaret herpaa vil blive afgørende for din Placering i det nye Danmark.

De Mænd, hvis Navne staar paa den sorte Liste, vil have ondt ved at give en tilfredsstillende Skildring af deres Færd; nogle var Landsforrædere, andre var »bare« Opportunister eller fejge. Hvorledes deres Skæbne vil forme sig, ved vi ikke, kun saa meget tør vi fastslaa, at Kainsmærket paa deres Pande i mildeste Fald vil gøre det umuligt for dem at færdes uden for den Samfundets Baggaard, hvor de naturligt hører hjemme.

Ny tysk Krigsretsdøm

Uanset Regeringens Paastand om, at det er lykkedes den som et »uvurderligt Gode« at bevare Retsshaandhævelsen som et »rent dansk Anliggende« griber Gestapo Gang paa Gang ind i danske Retsforhold, og tyske Krigsretter afsiger Domme over danske Stats-

borgere. Fornylig er Kunstruktør Knud Madvig fra Burmeister og Wain saaledes blevet idømt 10 Aars Tugthus for at have deltaget i Ildspaaættelsen af Værftets store Modelsamling og for at have medvirket ved nogle Kammeraters Flugt. En anden ung Mand ved Navn Kruhøffer, som i sin Tid deltog i et Attentat mod Ejendommen Frederiksgade 19, hvor der boede tyske Kvinder, og som ved denne Lejlighed skød paa en tysk Vagtpost, er ved den tyske Krigsret idømt 7 Aars Tugthus.

Den sørgelige Begivenhed i Jægerspris-lejren, der kostede tre Soldater Livet, skyldtes, at den ene af dem havde fundet en tysk Granat, som han bankede mod sit Cyklestyr. Det er yderst farligt at bevæge sig paa denne Egn for Tiden, idet Værnemagten benytter Skydebanere, og der rundt om i det nordlige Hornsherred findes talrige ueksploderede Granater.

FRIKORPSFOLKENE FORTSÆTTER

Det er ikke alene i København, Frikorp-senes charmerende Medlemmer har gjort sig bemærkede ved deres Optræden. I Fredericia har saaledes en Frikorpsmand, Borgstrøm, gennem længere Tid søgt at terrorisere Byens Befolkning. En Aften gav hans udfordrende Optræden Anledning til veritabel Gadekamp mellem Tyskere og Danskere. Politi maatte tilkaldes fra Kolding og Vejle før det langt ud paa Natten lykkedes at tilvejebringe nogenlunde Ro og Orden. Politiet har meddelt, at kun hvis Borgstrøm fjernes fra Byen, kan det garantere Ro og Orden, og fra tysk Side er det gentagne Gange lovet at skulle ske. Men endnu medens disse Linier skrives, huserer Nazisten uantastet i Byen ved Bæltet.

Ogsaa i Esbjerg har voldsomme Begivenheder fundet Sted. Her startede 30—40 tyske Soldater Klapjagt paa unge Mennesker, der bar R.A.F.-Mærker eller gik med engelske Farver. Det endte med, at en Løjtnant udkommanderede en større Styrke, som i halvanden Time holdt Byens Hovedgade besat, anbragte Maskingeværer paa Gadehjørnerne og truede fredelige Borgere, som viste sig paa deres Altaner, med Pistoler. Omsider rykkede Feltgendarmøriet ud og ryddede Gaden.

En Frihedskæmper hædres

I Parken til Børglum Kloster afsløredes i Slutningen af Juli ved en enkel og gribende Højtidelighed et Mindesmærke i grønlandsk Marmor, rejst af Beboerne i Børglum Sogn paa den 25-aarige Christian Michael Rottbøls Grav. Ved Afsløringen talte bl. a. Pastor Paludan, som udtalte: „Naar vi staar ved denne Grav, tænker vi meget paa, hvor bittert og haardt der vil blive Brug for Mænd af Christian Rottbøls Karakter i Tiden, der kommer“.

Som det vil erindres, blev Christian Rottbøl myrdet paa den mest bestialske Maade af Kriminalassistent Øst den 26. September 1942. Han var en af de danske Frihedskæmpere som i det tidlige Føraar var kommet ned med Faldskærm for at hjælpe med til at forberede Danmarks Befrielse af det tyske Aag.

Han faldt paa sin Post som Offer for en Landsforræder blandt Politiet.

ADVARENDE ORD —

som ogsaa gælder Danmark!

De engelske Myndigheder har gennem Tusindvis af nedkastede Flyveblade advaret det bulgarske Folk og erklæret, at de Allierede ikke vil løse det fra dets Ansvar, selv om det nok saa meget paa-

beraaber sig, at det var ude af Stand til at forhindre Indmarchen af tyske Tropper i Bulgarien i 1941.

„Saadanne tomme Unskyldninger klarer ikke Sagen“. (hedder det i Advarslen). Kun en national, politisk Iudsats af alle ærlige Bulgarere vil kunne redde Bulgarien fra Konsekvenserne af dets tidligere Fejlgreb.

Det engelske Budskab slutter: „Vi ved, at der findes saadanne ærlige Kræfter i Bulgarien, og enhver vil gøre klogt i at lytte til deres Raad“.

For os Danske gælder nøjagtigt det samme. Vi vil ikke kunne klare os med en undskyldende Henvisning til vor Magtesløshed den 9. April 1940. Vi har i de forløbne Aar haft rigelig Tid og Lejlighed til at bevise vor ærlige Vilje til at bekæmpe Tyskerne, og har det endnu. Vi maa selv være med til at tilkæmpe os Befrielsen for det tyske Aag. Der er ikke en Dag eller Time at spilde!

»Dansk« Retshaandhævelse

Svend Edelsteens Konservesfabrik, Nørregade 49, K. har gennem længere Tid hemmeligt sendt betydelige Kvanta Varer til Tyskland. Omkring den 20. Juli 1943 blev han opdaget og arresteret. Kun en Time efter ringede Statsadvokaten for særlige Anliggender til den Afdeling paa Politigaarden, hvor Edelsteen sad fængslet og forlangte efter Ordre fra vore „Beskyttere“, at Edelsteen skulde frigives tilligemed de Varer, der var blevet beslaglagt i E.s Hjem med ulovlig Udførsel for Øje.

Politiske Strømninger i England

Debatten om Beveridge-Planen — som vi nærmere omtaler i vor Kronik — fandt Sted i det engelske Underhus i Dagene 16.-18. Februar i Aar. Regeringen gik i Princippet ind for Sir William Beveridge's Planer, men afviste en Række af Forslagene, specielt vedrørende forbedret Alderspension, og vægrede sig ved at lovfæste Forholdsregler af saa stor økonomisk Rækkevidde, saalænge Krigen stod paa. „Times“ kom til det Resultat, at

Regeringen havde bundet sig til at gennemføre 70 pCt. af Forslagene — naar Forholdene tillader det. Under Debatten afsløredes Divergenser indenfor saavel Labour-Partiet som det konservative Parti. Fra Labourside udtalte Griffith og Barnes sig kritisk overfor Regeringens tøvendeholdning, understøttet af Greenwood; men ogsaa blandt de konservative viste der sig lignende Utilfredshed, og under Lord Hinchingsbrooks Ledelse indleverede

40 konservative Parlamentsmedlemmer et Forslag om øjeblikkelig Oprettelse af et Ministerium for social Sikkerhed.

Naar Regeringens Standpunkt fik 335 Stemmer af 454 afgivne, var det ikke Udtryk for, at en saa stor Del af Underhuset var enig i Regeringens reserverede Holdning, men skyldtes Frygten for at skabe en Regeringskrise under Krigstider. Navnlig skal Arbejderministeren Morrisons Tale paa Debattens sidste Dag, hvori han stærkt gik ind for Regeringens Standpunkt, have afskrækket mange Labourmedlemmer fra at slutte sig til Oppositionen.

For det konservative Partis Vedkommende betød Parlamentsdiskussionen, at en bestemt Gruppe Partimedlemmer tydeligere end det tidligere er sket samledes om et „ungkonservativt“ Program. Denne Gruppe, der samler sig om „Tory Reform Committee“, gaar ind for vidtgaaende Reformen af det engelske Samfundsliv, navnlig paa det sociale Omraade, og ser —

som Kaptajn Quintin Hoggs udtrykte det i Juni Maaned — „i moderne upolitiske Former for en offentlig Kontrol af det private Initiativ en Mulighed for Socialisering, der har mistet meget af sin frastødende Karakter, og i visse Typer af Truster private Virksomheder, som har mistet deres Mening“. Hoggs erklærer yderligere, at han ikke deler Frygten for, at øget social Stabilitet skal virke ødelæggende paa Foretagsomheden, men tværtimod vil være uomgængelig nødvendig for Genopbyggelsen af Industrien. Han erkender, at Privilegier, der hviler paa Fødsel og Rigdom, bør forsvinde, og ser frem mod et klasseløst Demokrati, hvor Forskel i Uddannelse og teknisk Dygtighed erstatter det tidligere Vurderingsgrundlag.

— I saadanne Strømninger indenfor det konservative Parti, ser man i England Muligheden af en „progressiv“ Politik i Fremtiden, ledet af Fremskridtsfolk indenfor alle Partier.

SABOTAGEN

Det vil crindres, hvorledes Dr. Best engang i Foraaret gav Ordre til, at den legale Presse skulde omtale Sabotagehandlingerne — og kommentere dem „individuel“, dog med den Indskrænkning, at der skulde anvendes Udtryk som „Hærværk“, „Mordbrand“ og desl. om Handlingerne, og deres Udøvere skulde fortrinsvis betegnes som Bøller, Banditter, uansvarlige Elementer og lignende nedsettende Ting. Samtidig fik Samarbejdsudvalget Ordre til at udstede sin herostratisk berømte Erklæring om Retstilstanden i Danmark. Hensigten var tydelig nok. Med Sabotagen som Baggrund skulde der skabes Splittelse indenfor den danske Frihedsfront. Det lykkedes imidlertid ikke, og den 5. Juli tiltraadte Dr. Best Tilbage-toget. Han forbød enhver Omtale af Sabotagehandling. Han var pludselig naaet til den Opfattelse, at for megen offentlig Omtale maaske kunde virke inspirerende og saaledes forøge Sabotagens Omfang. Det er vist det, hans Fører kalder „Manøvreringstaktik“ — et nyt militært Begreb, som dækker over mindre heldige Operationer.

Hr. Best tager grundigt fejl, dersom han tror, at Sabotagens Omfang er afhængig af, om han tillader eller ikke tillader, at den omtales i den legale Presse. Sabotagen er det danske Folks Svar paa Undertrykkelsen, den er et Led i den Kamp, hvorigennem det danske Folk efter Evne understøtter de allierede Nationer for snarest at opnaa Sejren over Nazismen og derigennem Fred og Befrielse. Derfor vil Sabotagen fortsætte, med eller uden offentlig Omtale, og den vil vokse i Omfang lige til den Dag, da Danmark igen er et frit og selvstændigt Land.

Det, der gik Hr. Best saa voldsomt paa Nerverne, at han pludselig skiftede Taktik, var en Række heldigt gennemførte Sabotagehandling i Jylland i Dagene 3.—4. Juli.

Nedenstaaende omtaler vi nogle af Juli Maanedes vigtigste Sabotagehandling:

Den 3. Juli, da Arbejderne forlod *Staalværket i Varde* eksploderede en Bombe udenfor Kompressorrummet, uden at der dog skete væsentlig Skade. Om

Natten Kl. 1,45, brændte et af Fabrikens Modellagre. Ilden blev imidlertid begrænset, og Brandvæsenet drog hjem. — Men næste Morgen, Søndag, Kl. 7,50 udbrød der samtidig Brand i alle Fabrikens Modellagre. Ilden bredte sig til Maskinværkstedet og Magasinet, der nedbrændte. Der brændte over 20.000 Modeller, og det anses for højst usandsynligt, at Fabrikens Kontor vil være i Stand til at skaffe nye. Skaden anslaaes til ca. 1 Mill. Kr. Den 4. Juli ødelagdes *Langua Maskinfabrik og Isværket i Esbjerg*, og den 6. Juli rantes *Scandia, Randers*, hvor Højspændingstransformatoren ødelagdes. Der produceredes til Tyskerne adskillige Lokomotiver foruden daglig 5—6 Godsvogne. Den 16. Juli forøvedes et dristigt Attentat mod *C. L. Petersens Radiofabrik*, Lille Strandstræde, København. Det skete Kl. 10 Formiddag, ingen blandt det store Personale kom til Skade, men den tysk arbejdende Virksomhed ødelagdes. Den 23. Juli sprængtes Monteringshallen paa Citroen Fabrikerne i København, hvor tyske Vogne ødelagdes. Den samme Dag eksploderede en Række Brandbomber paa *Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik*. Den samlede Skade beløber sig til ca. 200.000 Kr. De fleste af de brændte Modeller tilhørte Firmaet Bukh, Kalundborg, som er en af Tyskernes Hovedleverandører. — Medens Jernstøberiet brændte opdagedes der pludselig voldsom Brand i *Hotel „Postgaarden“*, Ringsted, som bl. a. huser en meget stor tysk Telefoncentral samt Hovedkvarteret for de tyske Tropper paa Sjælland. Den 24. Juli sprængtes Kl. 15 de to store Skydebroer foran *Statsbanernes Remiser* paa Kalve-

bod Brygge i København, hvorved 29 Lokomotiver laasedes inde i Remisen. Om Natten sank *to hollandske Lægttere* i Københavns Havn efter Bombeeksplosion. De var lastede med Krumtappe til Tyskland. Den 25. Juli sprængtes *Petersen & Wraaes* Maskinfabrik i Heimdalsgade. Frihedskæmperne havde her været saa hensynfulde at anbringe Vagtposter for hver Ende af Gaden, medens de sprængte Hul i Muren, der beskyttede Transformatorerne, saaledes at ingen forbipasserende skulde komme til Skade. Blandt de mere end 40 Personer, som blev standset, herskede der den største Bekymring for, om de modige Mænd skulde slippe bort, men de nægtede at gaa, før Kammeraterne, som arbejdede med selve Sprængningen af Transformatorerne, meldte klar. Maanedens sluttede med et ualmindeligt dristigt Angreb paa selve Gestapocentralen i *Dagmarhus*, København, hvor der Kl. 15 lagdes en Sprængbombe i Telefonbrønden, saaledes at hele det tyske Administrationsapparat i adskillige Dage var uden telefonisk Forbindelse med Omverdenen. Paa Raadhuspladsen, som var sort af Mennesker, herskede der kun een Mening: — Det var kedeligt, at ikke hele Bygningen var røget i Luften med samt dens Indhold af Gestapo-Folk og andre Nazister.

Dette er kun et lille Uddrag af Maanedens mange Sabotagehandlinge, men det viser, hvor det danske Folks Flertal har placeret sig. Det er gaaet ind i den aktive Kamp mod Nazismen, og det lader sig ikke standse af selv nok saa mange Dekreter fra Hr. Best. Det er fast besluttet paa at sejre — og det vil sejre!

KRONIK

Beveridge-Planen

Hvis de forenede Demokratier i Dag kan vise Styrke og Mod og skabende Fantasi svarende til Befolkningernes aabenbare Ønsker, hvis de kan planlægge en bedre Fred selv medens de fører den totale Krig, saa vil de samtidig vinde to Sejre, som i Sandhed er udelelige.

Sir William Beveridge.

Atlantehavsdeklarationens Punkt 5 erklærer om Fredsmaalene, at man vil bestræbe sig for at tilvejebringe det videste Samarbejde mellem alle Nationer paa det økonomiske Omraade med det Formaal at skabe bedre Levvilkkaar for Ar-

bejderklassen, økonomisk Fremskridt og social Sikkerhed for alle. I Overensstemmelse med disse Principper har Sir William Beveridge paa Opfordring af den engelske Regering udarbejdet sin Plan for det engelske Forsorgssystemets Indret-

ning efter Kri en Planen »er Udtryk for den Overbevisning, at Formaalet med at regere i Fred som i Krig ikke er enkelte Herskeres eller Racers Herlighed, men hele Folkets Lykke. Det er den Overbevisning, der forener de forenede Nationer og adskiller dem fra deres Fjender«.

Planen indeholder følgende Hovedforslag (Kronebeløbene er fremkommet ved at forhøje Planens shilling-Beløb — der udgaar fra 1938 Prisniveau med 25 pCt. Tillæg — med en Femtedel, idet en sh. i 1938 er sat lig 1 Krone, og det danske Prisniveau nu ligger ca. 50 pCt. over 1938):

1) *Børneunderstøttelse* til alle, baade beskæftigede og understøttede, dog saaledes at de understøttede faar for samtlige Børn (indtil 16 Aar) og de beskæftigede for samtlige Børn minus det første. Den kontante Understøttelse — d. v. s. ekskl. Skolebespisning m. v. — udgør 9,60 Kr. pr. Uge pr. Barn. Udgifterne betales helt af Staten.

2) *Understøttelse til ikke-selverhervende Familiemedlemmer* gives til Personer, som selv faar Understøttelse, og som har f. Eks. ikke-selverhervende Børn over 16 Aar, samlever med en ikke-selverhervende Kvinde uden at være gift o. l. Understøttelsen udgør den almindelige Sats for Forskellen mellem et Par og en enlig: 9 Kr. om Ugen.

3) *Alderspension* opnaas, naar man efter det fyldte 65. Aar for en Mand og 60. Aar for en Kvinde trækker sig tilbage fra aktivt Erhverv. Grundsatsen, der forhøjes, hvis man udskyder Tidspunktet for Opnaelse af Pensionen, er 48 Kr. om Ugen for Mand og Kone. Konen behøver ikke selv at have Alderen, hvis blot hun ikke er selverhervende. En enlig Mand eller Kvinde faar 29 Kr. om Ugen. Er der Børn eller ikke-selverhervende Familiemedlemmer, suppleres Pensionen med Børne- eller Familieunderstøttelse.

4) *Arbejdsløshedsunderstøttelse* til alle lønnede Arbejdere og Funktionærer, 48 Kr. om Ugen for en Mand og ikke-selverhervende Kone, og 29 Kr. for en enlig Mand eller Kvinde plus Børneunderstøttelse eller eventuelt Familieunderstøttelse. En gift Kone med eget Selverhverv faar

i Tilfælde af egen Arbejdsløshed 21 Kr. om Ugen. Understøttelsen løber uden Tidsbegrænsning, saalænge Arbejdsløsheden vedvarer. Ved langvarig Arbejdsløshed (f. Eks. uafbrudt i over et halvt Aar) skal Vedkommende besøge en Arbejdsskole for at holde sin Arbejdskraft vedlige. Der er ingen Indtægtsbetingelser eller Indtægtskontrol, men kun sædvanlig Kontrol i Arbejdsløshedskassen. Karenstid 3 Dage, som dog betales, hvis Arbejdsløsheden varer over 4 Uger.

5) Ved *Arbejdsudygtighed*, f. Eks. paa Grund af Sygdom eller Ulykke (bortset fra Arbejdsulykker, jvf. nedenfor) m. v. er der en kontant Hjælp af samme Størrelse som ved Arbejdsløshed og efter samme Principper, bl. a. uden Tidsbegrænsning og Indtægtskontrol. Denne Hjælp kan ydes til lønnede Arbejdere straks ved Uarbejdsdygtighedens Indtræden og til selvstændige Erhvervsdrivende (Læger, Sagførere o. l.). Hvis Uarbejdsdygtigheden varer mere end 13 Uger. Folk, der ikke lever af deres Arbejdsevne (Rentiers o. l.), kan ikke faa denne Hjælp.

6) Ved *Arbejdsulykker* fraviges Princippet om den ellers lige store Understøttelse (lig med Eksistensminimet) i alle Trangstilfælde, og i Stedet er Erstatningen sat i Forhold til tabt Arbejdsfortjeneste, nemlig to Trediedele af denne. Minimum dog almindelig Arbejdsudygtighedsunderstøttelse og Maksimum 72 Kr. om Ugen (plus Børneunderstøttelse, der ligger helt udenfor Forsikringsomraadet).

7) *Uddannelsesunderstøttelse* kan gives til alle andre end lønnede Arbejdere og Funktionærer uden Indtægtskontrol og i indtil 26 Uger med samme Beløb som Arbejdsløshedsunderstøttelse inkl. Understøttelse for Børn og Familiemedlemmer uden Erhverv. Betingelsen er, at Vedkommende deltager i en Arbejdsskole og derved opnaar et nyt Erhverv. Hjælpen tager Sigte paa ruinerede Haandværkere, Handlende o. l. samt voksne Familiemedlemmer, hvis Forsørger falder væk, Enker, Fraskilte o. s. v.

8) *Bryllupshjælp*. 9) *Begravelseshjælp*.

10) Som det fremgaar behandles *Kvinder* principielt paa samme Maade som Mænd baade med Hensyn til Hjælpens

Art og dens Størrelse, men der er dog visse fysiologiske og sociale Forhold, der begrundet en Særstilling. Ved *Fødsel* ydes et kontant Tilskud paa 96 Kr., og for saa vidt Moderen er selverhvervende, ydes der i 13 Uger desuden en *Barselunderstøttelse* paa 42 Kr. om Ugen under Forudsætning af, at Moderen i denne Tid ikke arbejder. Ved *Enkestand, Separation eller Skilsmisse* ydes i 13 Uger en særlig Understøttelse paa 42 Kr. om Ugen. Derefter kan vedkommende Kvinde enten opnaa Uddannelsesunderstøttelse eller, hvis der er mindreaarige Børn, en særlig *Formynderunderstøttelse* paa den sædvanlige Takst for en enkelt, 29 Kr. om Ugen, plus som sædvanlig Børne- eller Familieunderstøttelse.

11) *Læge, Medicin og Hospitalsophold* er uden Begrænsning (selvfølgelig bortset fra de lægelige Begrænsninger) gratis for alle. Desuden Tilskud til Hushjælp, naar Husmoderen indlægges paa Hospital.

12) Endelig vil de faa ekstraordinære Trangstilfælde, der maatte kunne opstaa udenfor de forannævnte (f. Eks. hvor Vedkommende ikke har opfyldt sine Præmiebetingelser) imødeses ved *almindelig offentlig Hjælp*, som vi ogsaa kender herhjemme, paa sædvanlige Betingelser: Indtægtskontrol, Hjælp efter Skøn, særlige Vandelsbetingelser, eventuelt Arbejdsanstalt m. v.

Dette var Borgernes Rettigheder. Deres Forpligtelser til Gengæld er foruden almindelig Arbejdsvilje, naar Mulighed foreligger, navnlig Betaling af Forsikringspræmien. De skitserede Foranstaltninger falder i 4 Dele: Børneunderstøttelse, der fuldtud betales af Staten, d. v. s. Skatteyderne, Sundhedsvæsenet, der betales af Stat og Kommuner med et vist Bidrag fra Forsikringsfonden, almindelig offentlig Hjælp i de sjældne ikke specificerede Tilfælde, samt Resten, der betales af den særlige Folkeforsikringsfond, hvis Midler skaffes ved Præmier fra de forsikrede og fra deres Arbejdsgivere samt ved Tilskud fra Staten.

Arbejdere og Funktionærer betaler en ugentlig Præmie paa 5 Kr. for Mænd og

godt 4 Kr. for Kvinder. Under Oppebærelse af Understøttelse betales ingen Præmie. Arbejdsgiverne betaler 4 Kr. pr. beskæftiget Mand og 3 Kr. pr. beskæftiget Kvinde om Ugen. Gifte Kvinder uden Selverhverv betaler ikke selv Præmie. Den dækkes ved, at alle Mænds Præmie er højere end andre Kvinders. Selvstændige Forhvervdrivende o. l. betaler foruden knap Halvdelen af den samlede Præmie for deres Arbejdere ogsaa Præmie for sig selv af nogenlunde samme Højde, som Arbejderne betaler. Personer udenfor aktivt Erhverv betaler noget mindre. For Arbejdsulykker er der særlige Regler for Virksomhedernes Præmiebetaling. For de 5 henholdsvis 4 Kr. er en Arbejder altsaa dækket for alt Indkomsttab: Arbejdsløshed, Arbejdsudygtighed, Arbejdsulykker, Alderspension, Bryllupstilskud, Begravelseshjælp, Enke-, Skilsmisse- og Separationsunderstøttelse, Formynderunderstøttelse, Understøttelse for ikke-selverhvervende Familiemedlemmer, Barselhjælp og Barselunderstøttelse foruden gratis Læge, Medicin og Hospital. Helt udenfor Forsikringen falder Børneunderstøttelsen.

Beveridge Planens aarlige Udgift vilde i 1945 fordele sig med 367 Mill. Pund Sterling til Folkeforsikring, 47 til almindelig offentlig Hjælp, 113 til Børneunderstøttelser og 170 til gratis Læge, Medicin og Hospital, ialt 697 Mill. Pund Sterling. Heraf maatte Staten betale 351 Mill. Pund Sterling, de forsikrede 194 Mill., Arbejdsgiverne for deres Arbejdere 137 Mill., og endvidere regnes med en Renteindtægt af Fondens Formue paa 15 Mill.

Beveridge Planen er et historisk Dokument af største Betydning, fordi den viser, at man i England har indset, at skal Kampen mod Nazismen føres til Bunds ikke alene paa Slagmarkerne, men ogsaa i Baglandet, og skal man gøre sig Haab om at naa frem til det store Maal: Virkeliggørelsen af Demokratiet, da er det ikke tilstrækkeligt alene at hellige sig Opgaverne paa det politiske Omraade, men man maa tillige i fuld Udstrækning hellige sig de sociale, økonomiske Opgaver.